

अंगणवाडी केंद्रातील मुलांच्या
शैक्षणिक विकासाबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन परिपत्रक क्र. संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र. १४०/१७/एस.डी.- ४
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : २५ जुलै, २०१७.

प्रस्तावना :-

राज्यातील अंगणवाडी केंद्रामार्फत ३ ते ६ या वयोगटातील बालकांना पूर्व प्राथमिक शिक्षण देण्यात येते. तथापि, वय वर्षे ६ पूर्ण झाल्यानंतर पहिल्या वर्गात शाळेत प्रवेश घेण्यासाठी अंगणवाडी केंद्रातील मुले शैक्षणिक दृष्ट्या परिपूर्ण झाल्याचे ब-याचवेळा दिसून येत नाही. प्राथमिक शिक्षण विभाग आणि अंगणवाडी विभाग यांना शिक्षणाच्या मुद्यांवर एकत्रित आणून बरेच काही साध्य करणे शक्य आहे. हे लक्षात घेऊन शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग महिला व बाल विकास विभागासोबत मिळून संयुक्त परिपत्रक निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक -

अंगणवाडी केंद्रातून ६ वर्षे पूर्ण झालेली मुले शाळेतील पहिल्या वर्गात जाण्यासाठी पात्र असावीत, याकरिता खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती व उपाययोजना निश्चित करण्यात येत आहे -

अ) अंगणवाडी केंद्रातील ३ ते ६ वर्षे वयोगटातील मुलांसाठी "आकार" अभ्यासक्रम विकसित करण्यात आला आहे. सदर अभ्यासक्रम शिकविण्यासाठी अंगणवाडी सेविकांना स्थानिक पातळीवरील जिल्हा परिषदेच्या प्राथमिक शाळेतील शिक्षकांनी मदत करावी. जिल्हा परिषदेच्या प्राथमिक शाळेच्या शिक्षकांनी अंगणवाडी सेविकेला प्राथमिक शिक्षण स्तरावरील शैक्षणिक गरजा विचारात घेऊन मार्गदर्शन केल्यास हा अभ्यासक्रम शिकविण्यास सर्व सेविका सक्षम होतील.

ब) अंगणवाडी केंद्राजवळील जिल्हा परिषदेच्या प्राथमिक शाळेतील शिक्षकांनी आठवड्यातून किमान एकदा शाळेतील अंगणवाडी केंद्रांना भेट देऊन पूर्व बाल शिक्षण व संगोपन (ECCE) च्या कामावर लक्ष केंद्रीत करावे व याबाबत संबंधित अंगणवाडी सेविकेला मार्गदर्शन करावे तसेच शाळेत साजच्या होणाच्या विविध उत्सव/समारंभ जसे १५ ऑगस्ट, २६ जानेवारी, इ. कार्यक्रमांच्या वेळी अंगणवाडीतील मुलांना बोलावून त्यांना या कार्यक्रमात सामील करण्यात यावे.

क) प्रत्येक वर्षी वार्षिक परीक्षा संपल्यानंतर अंगणवाडी केंद्रामधील "३ ते ४" वर्ष, "४ ते ५" वर्ष व "५ ते ६" वर्ष या वयोगटाप्रमाणे आकार अभ्यासक्रम पूर्ण केल्याबाबतची खात्री अंगणवाडी केंद्रांजवळील जिल्हा परिषदेच्या शाळेतील शिक्षकांनी करावी व त्याप्रमाणे त्यांनी प्रमाणित करावे व ज्या मुलांनी वरील तिन्ही वयोगटाकरिता असलेला आकार अभ्यासक्रम पूर्ण केला आहे अशा मुलांना प्राथमिक शाळेचे शिक्षक व अंगणवाडी सेविका यांच्या संयुक्त स्वाक्षरीचे प्रमाणपत्र देतील, त्याव्दारे अशा मुलांना पहिल्या इयत्तेत सहजपणे प्रवेश मिळेल.

ड) गावातील ग्राम शिक्षण समितीकडे उपलब्ध असलेलय निधीतून जेथे जेथे शक्य आहे, तेथील अंगणवाडी केंद्रातील मुलांसाठी पूर्व शालेय शिक्षण साहित्य उपलब्ध करून देण्यात यावे. प्रगत शैक्षणिक महाराष्ट्र अंतर्गत ज्याप्रमाणे "डिजीटल शाळा" ही चळवळ झाली आहे, त्याच धर्तीवर "डिजीटल अंगणवाडी" करण्याकरिता विशेष पुढाकार घेणे आवश्यक आहे. "स्पोकन इंग्लीश" हा कार्यक्रम राज्यातील प्राथमिक शाळांमध्ये सुरु असून अंगणवाडीतील मुलांना देखील इंग्रजी भाषा परिचित व्हावी यासाठी आवश्यक त्या सोयी-सुविधा अंगणवाडीमध्ये उपलब्ध करण्यात याव्यात. विद्या प्राधिकरण व महिला व बाल विकास आयुक्त यांनी समन्वयाने यासंदर्भात पुढील कार्यवाही करावी.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेताक २०१७०७२५१३३५४६१४२१ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(नंदकुमार)

प्रधान सचिव,

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग.

(विनिता वेद सिंघल)

सचिव,

महिला व बाल विकास विभाग.

प्रत,

- १) आयुक्त, (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य पुणे,
- २) आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ३) संचालक, विद्या प्राधिकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- ४) आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा, मुंबई,
- ५) शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

- ६) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
- ७) सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक, महाराष्ट्र राज्य,
- ८) सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी,
- ९) सर्व शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक)
- १०) कार्यासन एस.डी. -४, निवड धारिका.

प्रत, माहितीस्तव-

- १) प्रधान सचिव शा.शि. व क्रीडा विभाग यांचे स्वीय सहायक,
- २) सचिव, महिला व बाल विकास विभाग यांचे स्वीय सहायक.